

LEVÉL HAZULRÓL.

NÉHÁNY nappal ezelőtt levelet kaptam az öcsémtől, az északi nagy hegyek világából.

Mert ott él az öcsém, aki foglalkozása szerint derék géplakatos, ereje szerint olyan, akár Kinizsi Pál, életére viszont szerény és feddhetetlen.

Van már bizony tizenhat esztendeje, hogy nem láttam.

Tizenhat esztendő után azonban, az idei tavaszeln, amikor egyszer északi szél csapott az arcomba, rá gondoltam mindazokra, akik életben küzködnek még a nemzetségünkben . . . S észrevétlenül fájni kezdett a szívem. Eszembe jutott ugyanis, milyen népes volt valamikor ez a nemzetség s milyen kevesen maradtunk mára. És súlyos esztendők óta e kevesekről is alig tudtam valamit. Csak sejtettem, hogy Vajda György kanászfőszámadó rég nyugdíjba vonulhatott már, másik nagybátyám, Szopkó Mihály is csak elteng valahogy a világban, Vidróczki nevezetű vérrokonomat viszont alighanem elnadrágozhatták néhányszor a betolakodott idegen hatóságok közegei, nem irredenta színezetű tevékenysége miatt, hanem amaz elbíráhatatlan szokása következtében, hogy ripők lóditásaival mindenkit maga ellen bőszt.

És mert esztendők óta még a híre is elveszett legközelebbi atyámfiaiak, némi fölvilágosításért az öcsémhez fordultam levélben.

Öcsém az északzempléni hegyek között él, takaros mezővároskában. Sok-sok esztendővel fiatalabb nálam : hisz magam gimnazistadiák voltam már, mikor ő is a világra kérezkedett szerényen. Vézna kis poronty volt, ahogy megjött s nem sok időt jósoldak neki, különösen amidőn kevéssel reá édesanyánk is örökre itthagott bennünket.

És megnőtt mégis !

Megnőtt teméntelen viszontagságban, minden szülői szeretet nélkül s mégis hitben és nemes erkölcsök szerint. Hallomásból tudtam csak, hogy megházasodott rendesen, valami árva kislányt választván élettársául, három apróság is tipeg már a házában s őt magát mindenki megbecsüli. Ez azonban természetes ! Mert józanéletű, templombajáró fiatalember az öcsém, megbecsül mindenkit, ezért neki is sok tisztessége van és mert ráérő idejében könyveket olvasgat, barátai közül mindig többen figyelnek föl a szavára.

A levél útnak indult tehát a felvidéki erdős hegyek közé !

Tudtam, hogy némi idő kellezik hozzá, mire megjön a válasz.

Mert lelkiismeretes ember az öcsém s előre gondolhattam ez okból,

hogy mielőtt kimerítő választ küldene, előbb személyesen fog körülnézni keveset Vajda György meg Szopkó Mihály családjában. Vidróczkit sem lehet kéznél találni minden pillanatban s a többi rokont és atyafit is nagyon szétverte a legutóbbi tizenhat esztendő . . . Vártam hát türelmesen.

S a negyedik héten meg is jött a válasz . . . Istenem, micsoda örömmöm volt az!

Ámde ez az öröm addig tartott csupán, míg át nem futottam a hosszú-hosszú levelen. Mert amint átfutottam volna rajta, mély levertség ejtett rabul. Megtudtam ugyanis, hogy Vajda György és Szopkó Mihály a világ két legnyomorultabb emberének érzi magát, amióta egy-izben elejtette előttük a falubeli tisztartó úr, hogy itt-ott megszoktam emlékezni nehéz életükről s ezzel kapcsolatos egymás viselt dolgaikról is. Csak így történhetett meg, hogy mikor közējük toppant az öcsém s felolvasta előttük leveletem, Vajda György is, Szopkó Mihály is fáradtan legyintett egyet:

— Elvénuilt napjainkra nagyon megkeserített bennünket az az ember . . .

S annyi fájdalommal mondták ezt, hogy lehetetlen volt meg nem sajnálni őket. Az illető, akit csak «az az ember» gyanánt aposztrofáltak, énmagam vagyok természetyszerűen. Majd sor kerül reá rövidesen, mi kifogása van ellenem két nagybátyámnak?

Most pedig kezdem az elején.

Levelében arról tudósít az öcsém, hogy Vajda György nem kanász-főszámadó immár, miután nyugdíjaztatását kérte nemrégiben. De Szopkó Mihály sem fuvaroz többé senkinek . . . Mindazáltal egyikük sem húzza ki tétlenül a napokat. Vajda György nevezetesen unatkozván a nyugdíjában, falusi csordásnak állt be, kora reggelenként mindazáltal nem ő fúj bele a csordástülökbe, hanem a katonaviselt fia. Gyuri bácsinak ugyanis feszélyező lenne a túlkölés, meg aztán ki is vénült már belőle. Szopkó Mihály viszontag, hogy fölötte is elszálltak az esztendőök, ugyanabba a faluba költözött be, ahol sógora, Vajda György lakik, mivel — a többi sógorok elhalálozása után — nagyon elhagyottnak érezte már magát. Úgy Vinkócon, mint Berettőn. S elegendőnek találván immár a fuvaroséletet, beadta pályázatát a paszulycsősi állásra. S a helybeli gazdák dicséretére legyen mondva, meg is választották, egyhangú akarattal. Azóta mindennap találkoznak a határban: Vajda György a csordával, Szopkó Mihály pedig a kerülői-bottal a markában.

Istenem, hogy megfogyatkoztunk mára!

Irja az öcsém, hogy mihelyt megkapta leveletem, a nagy hegyek közül készülődni kezdett az útra, hogy illő tisztelettel meglátogassa Vajda Györgyöt és Szopkó Mihályt. És hogy értesitse őket sorsom és állapotom felől, ugyanakkor azonban róluk való hírekkel rakodjék meg, amelyeket majd velem fog közölni levélileg. Mert a két nevezetes rokon lent lakik már a síkon, a Magyar Alföld legészakibb csücskében, melynek hátában a Vihorlát oromlik föl, a felhőkön túla.

Hát meg is érkezett hozzájuk egy vasárnapi napon. A Vajda György házában várták már összegyülekezve valamennyien.

Az öcsém, miután üdvözölte a társaság minden tagját, előterjesztette, hogy mindenekelőtt Vajda György és Szopkó Mihály fényképére lenne szükségem. Hogyha már földi-mivoltukban nem láthatom őket, legalább az arcvonásaikon tünődözhessem el olykor-olykor.

Azt írja az öcsém, hogy e természetes kívánság előterjesztése után fenyegető csönd állt be a Vajda György házában. Mindenki hallgatott. És míg Szopkó Mihály egy keserveset sóhajtott, Vajda György, akinek kísérteti ereje köztudomású, úgy kezdte recsegtetni a fogait, hogy csaknem összeporlottak. Az asztalfőn recsegett Vajda György, de akkor váratlanul villámlott a szeme s jobb öklével az asztal lapjába sújtott:

— Fénképet pedig nem küldünk!

— Miért, Gyuri bácsi? — ocsudott föl első meglepetéséből az öcsém.

Vajda György olyat kiáltott másodszor is, hogy a falakon visszhangra csendültek a poharak:

— Azért nem küldünk, mert aki a világ szájára adott bennünket, annak fénkép nem jár!

S valahogy visszagyűrven magába robbanó indulatját, némileg nyugodtabban magyarázta meg az öcsémnek (aki elvégre nem volt hibás semmiben!), hogy mindent tud Szopkó Mihály sógor révén. Szopkó Mihálynak viszont a tisztartó úr mesélte el, hogy kettejükről s viselt dolgaikról megszoktam emlékezni elvéve.

S nagy keserűség volt minden szava Vajda Györgynek:

— Öcsém, mink sem vagyunk utolsó emberek azért! Mert ha szegények maradtunk is, de becsületben éltük le esztendeinket... Nem muszáj bennünket azért komédiásoknak nézni és kitenni az ujságba!

Szegény öcsém kézzel-lábbal igyekezett megértetni velök, hogy nem csúfság az, amit én követek el velük hébe-korba, ellenkezően: mivel földi-alakjukban oly régi idő óta nem láttam őket, megindult szeretettel emlékezem róluk. Ahhoz pedig kétség nem férhet, hogy irántuk való mélységes tiszteletem változatlanul a régi.

Ámde Vajda György nyugalmazott kanászfőszámadó gúnyosan legyintett, hogy őt nem lehet elámítani:

— Hazugság az mind, öcsém! A bátyád, akiben annyira bíztam valamikor, azért tesz ki bennünket az ujságba, mert pénz jár neki érte, oszt az emberek nevetnek rajtunk... Hát ez mégis disznóság!

S a nemzetség egybegyült tagjai (férfiak és nők egyaránt) hangos szóval helyeseltek, hogy úgy van, ez az igazság!

Szegény öcsém tehetetlennek bizonyult Vajda György okfejtéseivel szemben, amire Szopkó Mihályt próbálta megkörnyékezni:

— De Miska bácsi csak küld fényképet a bátyámnak!

Szopkó Mihály félkönyökével az asztal lapjára nehezedett, gondoktól vert fejét meg lehajtotta a tenyerébe:

— Én se küldök fényképet, öcsém. Mert az olyan ember, mint amilyen — sajnos — a bátyád, nem szolgált reá. Mert elhíresztelt engem ujságokba meg könyvekbe (a tisztartó úr beszélte), hogy még mindig tartozok azzal az amerikai kőccsönnel . . . Majd a szemem ég ki, ha rá-gondolok, hogy most mindenki éngemet kacag!

És míg lélegzetviasszafojtva hallgatott az öcsém, mert látta, hogy a játszma körülbelül elveszett a számomra, Szopkó Mihály nagy bú terhe alatt roskadozva beszélt tovább, mintegy a maga igazolására:

— Nem tagadom, hogy harminc esztendővel ezelőtt úgy mentem át Amerikába, hogy sógoroktól, komáktól szedtem össze az utikőccséget. Igaz, megfogadtam, hogy mihent kiérek, visszaküldöm nekik azokat a vacok dollárokat . . . Istenem, aki a magas égben lakozol, te tudod, nem rajtam mullott, hogy még mindig tartozok azzal az utikőccséggel!

Az egybegyűlt nemzetségtagok itt hangosan helyeseltek, csupán Szopkó Mihály maradt olyan szomorú, hogy megesett volna a szíve rajta, aki látja őt e pillanatban. Szörnyű elkeseredéssel beszélt tovább:

— Hiszen megadtam volna én, mert ez a becsület, de amikor magyar ember nem tudott munkát kapni Pennszilvániába! Én se kaptam. Hazagyöttem oszt, de csak Tócsváig tellett vasutijegyre, onnét gyalog tapostam az utat hazáig. Egyik komám tennapelőtt is megsürgette nálam a kőccsönrészt. Aszmondtam neki, hogy csak kevés türelem, legközelebb törlesztek mán valamit. Sajnos, nem tudok törleszteni, pedig harminc esztendő óta annyit gyötröm magamat, hogy majd az eszem hagy el . . . Hát azért kellett csúffá tenni éngemet az ujságokba, hogy ilyen szerencsétlen vagyok!?

S öcsémre emelte a szemét:

— Nem adok fényképet! Ámbár igaz, hogy nem is volt rólam soha fénykép . . .

S az egybesereglett nemzetségtagok viharosan kiabáltak úgy van-t! egytől-egyig, hogy a két nemzetségfő olyan keményen tartotta magát. Így aztán távozni volt kénytelen az öcsém azzal a meggyőződéssel, hogy Vajda Györgytől és Szopkó Mihálytól fényképet soha e földi létben nem fogok kapni. Eredmény nélkül távozott tehát, ami, tekintve attól, hogy egész ünnepnapját vesztegette rá, tetemes mellékiadásába is került.

Irt azonban egyebet is az öcsém.

Amikor, oly súlyos esztendők után, levelet intéztem hozzá, különös figyelmébe ajánlottam, hogy minél kimerítőbb beszámolót kérek Vidróczkit illetőleg is. A horgas cipész, aki (úgy szélről!) szintén az atyafisághoz tartozik, tavaly ősszel tért meg Amerikából. Potyára természetesen, útlevelel és vízum nélkül, miközben gyalogszerrel tette meg az utat Hamburgból Budapestig, a nálam teendő tisztelgő látogatás céljából. Ahogy megjelent volna előttem, viharos röhögéssel csapott

a térdére, hogy mialatt ő az Unió földjén hányta magát és feszített, én annyi megértéssel terjesztem a híret. Ez a tudat nagy elégtétellel töltötte el.

Ámde öcsém Vidróczkira vonatkozó értesítése felbőszített!

Arról van szó tudniillik, hogy Vidróczki — ráúnván a cseh hatóságok komiszkodásaira — újból nekivágott Amerikának, ezúttal Dánia felé vévén az irányt, ugyanakkor azonban magával vitte legjobb komája egyetlen pár bakancsát, anélkül, hogy előbb kölcsönkérte volna azt a bakancsot. Attólfogva csak ködös hírek szállongtak föléle, ámde kell, hogy ezek a hírek megbotránkoztassanak minden jóízű embert. Eszerint Vidróczki elérte Dániát — ezúttal is útlevél és vízum nélkül, — az egyik kikötőben belopózott valami hajó szeneskamrájába s megint szerencséje volt a szemtelennek. Mert ma már Amerika szabad földjén henceg szünetlenül és hazudik még nagyobb féktelenséggel. Ideiktatom a levél erre vonatkozó sorait:

«Oszt a hajó fenekibe megbújva harmadfélhétig tepertőt evett mindig, kedves Bátyám, oszt senkisémet érte, hogy csúszott be a kikötőbe Amerikába. Falubeli emberek azt írják onnét, hogy Vidróczki még most se dolgozik. Oszt ha megkérdezik az emberek, miért nem dolgozik, azt mondja mindenkinek, hogy őt tavaly karácsonykor gróffá nevezte ki a magyar kormány, hát ő mágnás és nem paraszt...»

Ez a riasztó viselkedése végleg felháborított. Vidróczkira ezekután igazán kár szót vesztegetni.

Hanem egy dolog szívemig érint: Vajda György sógornak és Szopkó Mihály sógornak reám való súlyos neheztelése... Nem lehet rá egyéb válaszom, minthogy gondolatban elszállok hozzájuk s megölelem őket a régi szeretettel.

Hiszen ha mehetnék, megállnék előttük levett kalappal, mély megilletődéssel s megkövetném őket illő alázattal... De oly messze ma a Vihorlát világa!

Csak képzeletben láthatom őket.

Látom őket, amint Vajda György gubáján heverész a Lazony fölötti széles rétségen, mialatt téresen eláradva legel körötte a gulya s itt-ott meg-megkondul egy kolomp. Vajda György fekszik a gubán s gondolkodik magában... S tőle alig kődobásra kuksol a Szopkó Mihály paszulycsősi kalyibája. A göré előtt guggol Szopkó Mihály, szemével olykor körülkémlel a határban, majd megakad tekintete az újhelyi hegyeken, melyek kúpjai üveg színben tolnak ki az alig-sejlő égperem alól. Ott még szabad világ van... És Szopkó Mihály tünődözni kezd sok-sok érthetetlen dolgon.

Néha átszól Vajda György:

— Haj haj, sógor...

— Úgy bizony, sógor — felel rá Szopkó Mihály. De csak negyedóra múlva.

Hátukban a Vihorlát, előttük a Magyar Alföld s anélkül, hogy

elárulnák egymás előtt, egy régebbi világon jártatják csüggedt gondolataikat . . . Látom őket képzeletben, könnyes a szemem s tiszta érzéssel kívánok nekik jóegészséget. És kívánom nekik, hogy simogassa meg fejüket az Isten!

Komáromi János.

A SZÁNTÓ-VETŐ SOMOGYI KLASSZIKUS.

Hinnéd Horátius földje,
oly idilli méla kép.
Halvány pasztell-ruhában lép eléd.
A dombháton bicskás gazda
szőlőt kötöget,
s a naparany hogy beönti
a bronz földeket,
úgy véled, halk spondeust
ringat feléd a szél.
A völgyben pásztor tilinkóz
és hófehér a nyáj.
Az ökrök smaragd-fübe lépnek,
s hogy latin színt adjon az egésznek,
Bacchus bordala csendül
a présházak felől.
És szived szavával
Róma szól, mint ősi himnusz.
A völgyben tán anakronizmus:
ott, hol a tér hosszú és szabad,
fürdővendégekkel a strandok felé
egy kis vicinális szalad.
De mint Tyrrenis a Balaton
és odébb a domb enyhén,
mint a Quirinál ível.
Alatta a zombékok között
a csordás tarka ökreivel.
A háton ekével Ceres fia
szánt és jambusával Rómáig ér.
S bár közel egy század óta holt,
de Horáci-cédrus, melletted
a legnagyobb latin
a hétszilvafás Berzsényi volt.

Takáts Gyula. (Pécs).